

Drazi bratři pastoři,

Jak jistě víte, v nedávných dnech byl schválen takzvaný restituční zákon. Celý tento proces byl provázen značně silnou vlnou nevole ze strany jak společnosti, tak i některých osobností církevního života. Dopisy od členů naší církve na toto téma dostávám stále. V tomto dopise se pokusím záležitost zhodnotit ze současného pohledu.

Skutečně – přiznávám, že současný pohled je poněkud jiný, než pohled před pěti lety. Stalo se to, co se občas stává, že jevy v průběhu historie mění svůj význam a na konci bývají vnímány odlišně, než bylo záměrem na počátku.

Je vám jistě známo, že naše církev permanentně zastávala postoj **proti restitucím**. Obávali jsme se toho, co se stane, když jedna církev nabude takového majetku – a s ním spojeného vlivu – jak se toto promítne v duchovní situaci našeho národa. Snaha restituovat majetek zabavený církvím byla již od počátku 90. let a žádné vládě se tento problém (jistě i díky našim modlitbám) nepodařilo vyřešit.

K obratu došlo v závěru roku 2007, kdy byl předložen **nový návrh**. Koncepce tohoto řešení spočívala ve spojení dvou hledisek: Jednak vyrovnání majetkových křivd a druhak otázky dalšího financování církví. Jinými slovy, stát jednu církev vyplatí, a co bude dál? Podle jakého pravidla budou potom dostávat ostatní církve peníze ze státního rozpočtu? Tento zdánlivě neřešitelný problém se vyřešil tím, že celkový objem restitučních nároků se vyčíslil v penězích a tento balík se rozdělil mezi **všechny církve, které do té doby dostávaly příspěvek od státu**. Církve, které měly dostat nejvíce, se části peněz zřekly ve prospěch méně obdarovaných či těch, které neměly nárok na nic. Tak se jedním zákonem vyřešily dva problémy: odškodnění některých církví a otázka dalšího financování všech církví. Píši to poněkud zjednodušeně, ale podstata věci je skutečně taková.

V souvislosti s celým procesem restitucí dostávám řady otázek. Pokusím se odpovědět na ty, které se opakují nejčastěji, a to jak v médiích, tak i v rozhovorech mezi lidmi. Členové naší církve jsou dotazováni svými přáteli a známými a ne vždy jim umí odpovědět.

Je v principu vůbec správné přijímat jakékoli peníze od státu? Někdy se lidé ptají „Dá se z Bible dokázat, že církev smí být podporována státem?“

Dokázat z Bible, že církev smí být podporována státem, nelze. Nelze jednoznačně dokázat ani opak. Je třeba vidět, že stát a církev stály vždy v protikladu – království tohoto světa a království Boží. Kristovi následovníci byli v průběhu dějin obvykle pronásledováni, natož, aby je stát podporoval. Byla však určitá historická období – a v takovém stále ještě žijeme, kdy stát působení církve dokázal ocenit. Výrazem ocenění je i dotace její činnosti ze státního rozpočtu. Pro nás jsou důležité dvě věci: (1) aby se z ocenění nestala závislost a za (2) aby nás finanční prostředky nezavazovaly k určitým postojům, jež by deformovaly naše přesvědčení či omezovaly naši činnost. K prvnímu bodu musím konstatovat, že skutečně o závislost jde – náhlé „odstřížení“ od státních peněz by znamenalo nutnost výrazně omezit počet pracovních míst a značně zredukovat některé naše aktivity. Období, které je před námi, bude představovat období „lěčby“ z této závislosti. K druhému bodu – za celou dobu, co jsem v církvi, jsem se nesetkal s tím, aby nás státní dotace jakkoli zavazovala dělat ústupky v našich postojích. (Jediné, co musíme, je dbát na povinné vzdělávání duchovních, a to je dobře).

Jak to, že peníze dostane i naše církev, když byla uznána až v roce 1989 a žádné restituční nároky nemá? Tato otázka často bývá emocionálně zabarvená. Býváme přirovnáni k těm, kteří „nespravedlivě odírají stát“.

Odpověděl jsem již výše. V našem případě nejde o vyplácení restitucí, na které skutečně nárok nemáme, ale o zabezpečování dalšího financování chodu církve. Stát i církve si

jednoduše uvědomili, že vyplacením restitucí nelze utnout církve od státního rozpočtu. Většina církví byla takto placena od roku 1949 a přitom jejich restituční nároky jsou minimální. Okamžité odříznutí od státních peněz by některé církve jednoduše nepřezily. Je třeba přechodné doby, aby se naučily samy hospodařit. Opticky to vypadá, že církve dostávají „něco navíc“, slovy čísel pouze stát dále platí církve s výhledem na konečnou tečku za jejich financováním. Díky vysokému počtu zaměstnanců je naše církev do jisté míry závislá na státním rozpočtu.

Jak se došlo k částce 1 056 336 374 Kč v případě AC? Některé větší církve dostaly méně, než my. Dokonce se setkávám s otázkou „Co jsme komu za ty peníze slibili?“

Výsledná částka zohledňovala několik kritérií: Šlo o počet věřících dle sčítání lidu v roce 2001, počet duchovních, počet laiků sloužících v církvi, počet budov a rozsah diakonické práce. Naše církev má v poměru k počtu členů vysoký počet duchovních a vysoký počet laiků – odráží to velký počet aktivit, které v rámci jednotlivých sborů děláme.

Jak je možné, že jsme dlouhou dobu byli proti restitucím a najednou jsme změnili názor? Je skutečností, že naše církev byla známá svým odmítavým postojem k restitucím. Změna postoje bývá někdy dávana do souvislosti se změnou vedení církve (do úřadu biskupa jsem nastoupil v roce, kdy byl zákon předkládán poprvé do sněmovny), jindy s naší „úplatností“ – jednoduše, miliarda je příliš lákavá na to, abychom stále byli „proti“. Jaká je realita?

Tehdejší ministr kultury Václav Jehlička podmínil celý proces schvalování zákona jednoznačným souhlasem všech církví. Každý předchozí návrh totiž ztroskotal na výhradách té či oné církve a tak státní úředníci byli od počátku k novému návrhu skeptičtí. Tehdy se poprvé všechny církve dokázaly sjednotit. Otázkou bylo, jak zareagujeme my. Jinými slovy, byla to naše církev, která mohla rozbit tento návrh. Nebyla to jednoduchá situace. Tehdejší biskup br. R. Bubík se za celou záležitost modlil a na základě Božího pokynu se rozhodl k souhlasu připojit.

Je nesprávné brát cokoli od katolíků. Budeme jim tak do budoucna zavázáni. Tuto otázku považuji za velmi důležitou. Jak se na to díváme?

Být někomu za něco zavázán, to vyžaduje splnění určitých podmínek. V podstatě to znamená pro někoho něco udělat či někomu něco darovat za očekávanou protislužbu. Tak tomu ale v tomto případě nebylo. Zde šlo o společný projekt všech církví (tedy těch, které pobíraly příspěvek ze státního rozpočtu). Neexistuje žádná smlouva ani dokument, který by nás jakkoli k čemukoli zavazoval. Otázku mohu klidně i obrátit: Ostatní mohou být zavázáni nám, že jsme návrh zákona nesmetli ze stolu, ale umožnili jeho přijetí. Považuji však v principu za nesprávné jakkoli takto uvažovat. Necítím se být zavázán vděčností vůči katolíkům (byť z jejich strany takové hlasy občas zaznívají). Šlo o společné rozhodnutí všech církví, a to způsobem, který se z pohledu osmnácti let jevil jako historicky nejlepší.

Občas se setkáme s názorem, že „katolíci vrací, co v době po bitvě na Bílé hoře a následné rekatolizace sebrali protestantům.“ Je to zajímavý pohled obsahující jistou symboliku. Aby však měl tento argument hodnotu, musel by být souhlasný postoj ze strany dotyčné církve, a ten myslím, alespoň oficiálně, vyjádřen nebyl. Můžeme v tom však vidět jistou Boží spravedlnost. Není bez zajímavosti, že zákon byl přijat 8. listopadu 2012, tedy přesně 392 let po bitvě na Bílé hoře.

Jak situaci hodnotím ze současného pohledu?

Zde bych se vrátil ke sloům z úvodu, totiž, že situaci hodnotím „ze současného pohledu“. Nikdo tenkrát nedokázal odhadnout celý vývoj dopředu, včetně nenávislné mediální kampaně.

Ani Duch svatý nikomu tenkrát nedal zjevení ve smyslu odmítnutí tohoto zákona. Všichni zúčastnění celou kauzu vnímali jako vyřešení problému, který měla převážně Římskokatolická církev a současně i zabezpečení chodu vlastních církví. Všichni věděli, že financování od státu musí jednou skončit, pouze se hledala vhodná forma. Tato se v danou chvíli jevila jako nejvíce přijatelná, a to jak z právního hlediska, tak i z obecně morálního. Nikdo se neobohacoval – naopak, církve na tom spíše trály. Jaké byly tehdy varianty? Bylo jasně deklarováno, že církve se chtějí osamostatnit, avšak stát k tomu musí vytvořit podmínky, aby to bylo možné – tedy návrat majetku. Ač nikdo přímo nehrozil mezinárodními soudy, analýzy ukazovaly vysokou pravděpodobnost úspěchu, pokud by se katolíci chtěli o svůj majetek soudit před evropským soudem. I to bylo pobídkou, aby se hledaly jiné cesty nápravy, než soudní cestou. Závěrem – šlo o nejlepší způsob vyrovnání s minulostí a nastartování nové éry za posledních osmnáct let. Všichni byli nadšení. Všichni současně věděli, že jde o kompromis – nikdo na tom nevydělá, ale uzavře se jedna smutná kapitola dějin.

Otázka církví je společensky velice citlivé téma. Již více než sto let je církev ve společnosti vnímána jako zpátečnická organizace, přesný opak národnostního sebeurčení, symbol nadvlády a spojení s Rakousko-Uherskem. Naprostá většina toho je zřejmě kritizována zcela oprávněně, všichni známe historickou roli ŘKC. Národ ale nerozlišuje – když se řekne „církev“ – týká se to všech církví. Vždy to byly levicově zaměřené politické strany, zejména pokud byly zrovna v opozici, kdo bojoval proti restitucím. V restitucích se našel velice lákavý nástroj, jak vyvolat nespokojenost se současnou vládou a obrátit veřejné mínění proti církvím a restitucím. Pokud jste celou kampaň sledovali, mohli jste si všimnout, že roli hrály zejména emoce.

Závěrem – zatímco na počátku tohoto zákona byl záměr usmířit vztahy mezi státem a (převážně římskokatolickou) církví, na konci šlo o postavení církve do role „nepřítele národa, odírající jej v čas krize“. Že katolíci chtěli situaci řešit již od roku 1990, nikdo neslyšel. Tento záměr měl vysokou pravděpodobnost na úspěšné završení, neboť byla dobrá vůle jak ze strany vládnoucí ODS, tak ze strany církví. Byli to někteří nezodpovědní politici, kteří ze sobeckých důvodů rozpoutali takovou kampaň, postavenou na lžích, polopravdách a zamlčování faktů. Nikoho nezajímalo, že toto řešení je z dlouhodobého hlediska pro stát výhodné. Málokdo si dovolil říci, že ročně částka vyplácená církvím bude představovat necelé dvě tisíce státního rozpočtu, pouze se argumentovalo její údajně nehoráznou „výší“. Nikdo tenkrát veřejně neřikal, že to není církev, která se chce obohatit, ale je to stát, který profituje z majetku zabraného církvím částkou, která převyšuje roční rozpočet všech církví dohromady.

Nebylo by dobré nabízených peněz se úplně nebo alespoň částečně zřeknout? Často jsem tímto směrem pobízen. Některé argumenty leží v proročké rovině, jiné apelují na pověst církve, její čistotu v očích národa. Jak proročké pobídky, tak i ostatní výzvy nebereme na lehkou váhu.

Podívejme se na věc nejprve po praktické stránce. Pokud bychom se peněz zřekli úplně, již od ledna bychom neměli na výplaty. Málokterý sbor by uživil více než jednoho zaměstnance, řada sborů ani to ne. Ústředí by značně muselo omezit činnost, museli bychom prodat dvě ze tří budov, zrušit školu, Teen Challenge a podobně. Pokud bychom se zřekli poloviny peněz, museli bychom toto provést o pár let později, možná v menším rozsahu.

V principu jsme samozřejmě i této variantě otevření. Znamenalo by to krok víry – postavit se před 180 zaměstnanců církve a říct jim: „Od ledna nemáme na výplaty, ale věříme, že Pán se postará“. Tím postoj víry nezlehčuji ani nezesměšňuji. Jen si myslím, že k takovému kroku je třeba mít jisté zjevení a současně mandát všech zaměstnanců. Jelikož se za celou záležitost po celou dobu modlíme, tak se přikláníme spíše k následujícímu řešení:

V praxi mi přijde rozumnější *postupný proces*. Ano, Pán se postará – tomu chceme věřit a takto i pracovat. Rok od roku se sbory budou muset výrazněji podílet na financování svých služebníků. Na koho nebudeme mít, toho si nebudeme moci dovolit platit. Současně chceme růst – zakládat sbory, vysílat misionáře. Budeme potřebovat fondy, jak financovat zakládání nových sborů. Z mého pohledu je to cesta závislosti na Bohu a Jeho milosti, i když rozložená do více let.

A úplně nakonec – co s tou miliardou budeme dělat? Miliarda jsou veliké peníze. Všechny církve, které v souvislosti s restitucemi obdrží peníze, stojí před stejnou otázkou. Dokonce se nabízejí různé konzultantské firmy, které nám „poradí“, jak peníze investovat, zúročit či jinak s nimi naložit. Jaký je náš postoj?

Nechal jsem provést finanční analýzu: Za předpokladu, že naše církve bude růst v průměru zhruba stejným způsobem, jako doposavad, že budeme přijímat jednoho zaměstnance ročně a zohledníme růst mezd způsobem odpovídajícím průměru za posledních deset let. Zohledníme rovněž věkový mechanismus, tedy zákonné navyšování mzdy s ohledem na odpracovaná léta. K jakému výsledku dospějeme? Pokud bychom na tento model přistoupili, po uplynutí třiceti let bychom byli v červených číslech. (Jde o modelovou situaci sloužící pro srovnání, nikoli konkrétní plán).

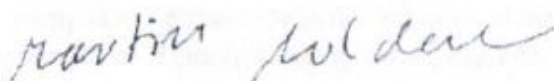
Je tedy zřejmé, že v souvislosti s platností restitučního zákona od příštího roku musíme připravit a provést transformaci financování celé církve. Za tím účelem rada církve navrhla komisi složenou z pastorů majících současně i ekonomické vzdělání. Tato komise bude hledat řešení v těchto nelehkých otázkách. Bude podléhat radě církve a celý proces bude průběžně konzultovat s ostatními odborníky (všechny jsme do komise přizvat nemohli). Jejím hlavním úkolem bude vyřešit financování církve se stále vzrůstajícím podílem ze strany sborů, vytvořit fond na misijní rozvoj (zakládání sborů), financování ústředí a jeho jednotlivých odborů a vytvořit předpoklady pro život církve po uplynutí třiceti let. Komise nebude mít rozhodovací pravomoci – ty náleží radě církve, popřípadě celocírkevní konferenci. Toto je tedy výhled na následující období, pokud Pán pro svou církev do té doby neprijde.

Závěrem – prosíme Vás o modlitby za celou záležitost.

Nepotřebujeme skrývat nic nečestného, nepočínáme si lstivě ani nefalšujeme slovo Boží, nýbrž činíme pravdu zjevnou a tak se před tváří Boží doporučujeme svědomí všech lidí.

2 Korintským 4:2

V Kristu,

Martin Moldan, biskup AC

V Kolíně dne 11. 12. 2012